

Food and Agriculture Organization
of the United Nations

Міжнародна конференція

Досвід МБФ «Добробут громад» з розвитку
сімейних ферм, об'єднаних в
сільськогосподарські обслуговуючі
кооперативи

Віктор Терес, PhD, MBA
Голова правління

МБФ «Добробут громад» (МБФ «ДГ»)

- **Місія:** поліпшити добробут українських громад з турботою про довкілля
- З 2000 року – понад 23 000 сільських родин отримали допомогу в рамках 72 проектів
- Підтримано створення 80 сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів, 52 з яких продовжують працювати
- МБФ «ДГ» є надійним партнером для міжнародної співпраці та обміну досвідом у сфері розвитку сільських територій, розвитку і роботи сімейних ферм та кооперативів
- МБФ «ДГ» бере активну участь у діалозі на національному, регіональному та місцевому рівнях й впливає на зміну політик, систем і практик, таким чином створює сприятливе середовища та ланцюги доданої вартості для дрібних сільськогосподарських виробників

Досвід МБФ «Добробут громад»

- Розробка і впровадження ланцюгів доданої вартості для забезпечення добробуту дрібних виробників
- Співпраця з міжнародними донорами, профільними міністерствами і місцевими органами влади
- *Партнерські проекти*, у тому числі спільно з компанією Данон Україна й Данон Екосистем Фондом, ОСОК «Господар», дрібними фермерськими господарствами, комерційними банками, кредитними спілками і місцевою владою
- Проекти, що здійснюються за фінансової підтримки ЄС та Агентства США з міжнародного розвитку (USAID), Канадського уряду та ЄБРР
- Понад 16 років досвіду в агробізнесі, розвитку кооперативів і сімейного фермерства, збільшення доступу фермерів до фінансування
- Внесок у формування аграрної політики України з метою створення сприятливих умов для дрібних виробників та їх об'єднань
- Проведення досліджень у сфері соціального та економічного розвитку

Партнери і донори МБФ «Добробут громад»

Проекти МБФ «Добробут громад» за весь час роботи

Діючі проекти
Завершені проекти

Діючі проекти

Проект	Фінансування	Донори і партнери
1. Розвиток молочарських кооперативів , 2010-2016 рр.	6 417 тис. євро	Данон Екосистем Фонд, Данон Україна Хайфер Інтернешнл Socodevi/Сільськогосподарська дорадча служба Об'єднання кооперативів «Господар»
2. Проект USAID/Партнерство заради інновацій: «Розвиток сімейних ферм, об'єднаних в кооперативи» 2015-2017 рр.	1 300 тис дол	USAID/Партнерство заради інновацій Данон Екосистем Фонд Дніпропетровська сільськогосподарська дорадча служба, Об'єднання кооперативів «Господар» (реципієнт), Міністерство аграрної політики та продовольства України (бенефіціар)
3. Кооперативна навчальна ферма , 2012-2016 рр.	2 300 тис. євро	Данон Екосистем Фонд Heifer International Уряд Канади Данон Україна
4. Розвиток полуничних кооперативів , 2012-2017 рр.	1 900 тис. євро	Данон Екосистем Фонд Дантрейд, Данон Україна Heifer International
5. Запровадження ланцюга доданої вартості шляхом створення кооперативного молокопереробного підприємства , 2014–2017 рр.	141 тис. дол	Heifer International Кіровоградська обласна рада Знам'янська районна адміністрація і Рада USAID/Проект «Агроінвест» (співфінансування)
6. Створення тренінгового центру з розвитку сталого фермерства на базі ОСОК «Господар» , 2015-2017 рр.	286 тис. дол	Європейський Банк реконструкції та розвитку, Данон Екосистем Фондом

Наші діючі проекти

- Розвиток СФ, об'єднаних в СГ кооперативи (3 спільні проекти в 6 обл.)
- Кооперативна навчальна ферма і послуги, Дніпропетровська обл.
- Створення тренінгового центру (ЄБРР)
- Розвиток полуничних кооперативів, Тернопільська обл.
- Створення кооперативного молокопереробного підприємства, Кіровоградська обл.

Спад української економіки в 2015 р.

- ✓ ВВП зменшився на 7 % порівняно з 2014 р., у 2014 р. зменшився на 7,5% порівняно з 2013 р. (ЄБРР)
- ✓ Інфляція - 43,3% (Міністерство економіки)
- ✓ Офіційний рівень безробіття 10%, фактичний – понад 20% (Фонд безробіття)
- ✓ 24 % населення перебувають за межею бідності (ПРООН)
- ✓ Звіт Банку «Suisse» про світове багатство показав, що реальний дохід українських домогосподарств зменшився на 40%

Тренди у виробництві молока

- ✓ Збільшилася кількість домогосподарств, що утримують 3 та більше корови, натомість кількість тих, що утримують 1-3 корови, зменшилась
- ✓ Виробництво молочної сировини: 22% великі ферми, 78 % ОСГ (у т.ч. члени кооперативів)
- ✓ Зменшилася кількість корів в Україні, проте їх продуктивність збільшилася – к-кість корів зменшилась на 3,7% протягом останнього року

© Український клуб аграрного бізнесу

Чому сімейні ферми?

Ми переконані, що створення молочарських сімейних ферм, об'єднаних в кооперативи, є запорукою сталого розвитку сільських громад

Важливість сімейних ферм

- ООН оголосила 2014 р. Міжнародним роком сімейного фермерства, щоб збільшити вагомість сімейного фермерства і дрібних фермерів
- Зосередження уваги світу на його важливій ролі (поруч із організаціями виробників та кооперативами) у забезпеченні безпеки продовольства, харчування, збільшенні рівня доходів фермерів, управлінні природними ресурсами, захисті довкілля і досягненні сталого розвитку
- Перенесення сімейного фермерства у центр аграрної, екологічної та соціальної політики національного порядку денного
- Виявлення прогалин і можливостей для змін задля рівноправного і збалансованого розвитку

Сімейне фермерство

- Сімейне фермерство відіграє важливу соціально-економічну, екологічну та культурну роль
- У країнах, що розвиваються, та розвинутих країнах сімейне фермерство є основною формою ведення сільського господарства у секторі продовольчого виробництва
- Сімейне фермерство – це спосіб організації виробництва, яким управляє родина і яке спирається на працю всіх членів родини (і жінок, і чоловіків)

Сімейне фермерство

- На національному рівні існує низка факторів, що є ключовими для успішного розвитку сімейного фермерства, а саме:
 - Агроекономічні умови і територіальні характеристики
 - Політичні умови
 - Доступ до ринків
 - Доступ до землі і природних ресурсів
 - Доступ до технологій та дорадчих послуг
 - Доступ до фінансування; демографічні, економічні та соціально-культурні умови
 - Доступ до спеціалізованої освіти

Сімейні ферми

Сімейні ферми – це:

- Основа сталого продовольчого виробництва
- Можливість для покращень в соціальній та культурній сфері
- Основа раціонального використання природних ресурсів

Міжнародні характеристики сімейних ферм

- Форма сільськогосподарського виробництва
- Функціонують незалежно
- Їх основою є організація родинної праці
- Задовольняють потреби родини
- Дозволяють отримати прибуток від продажу продукції

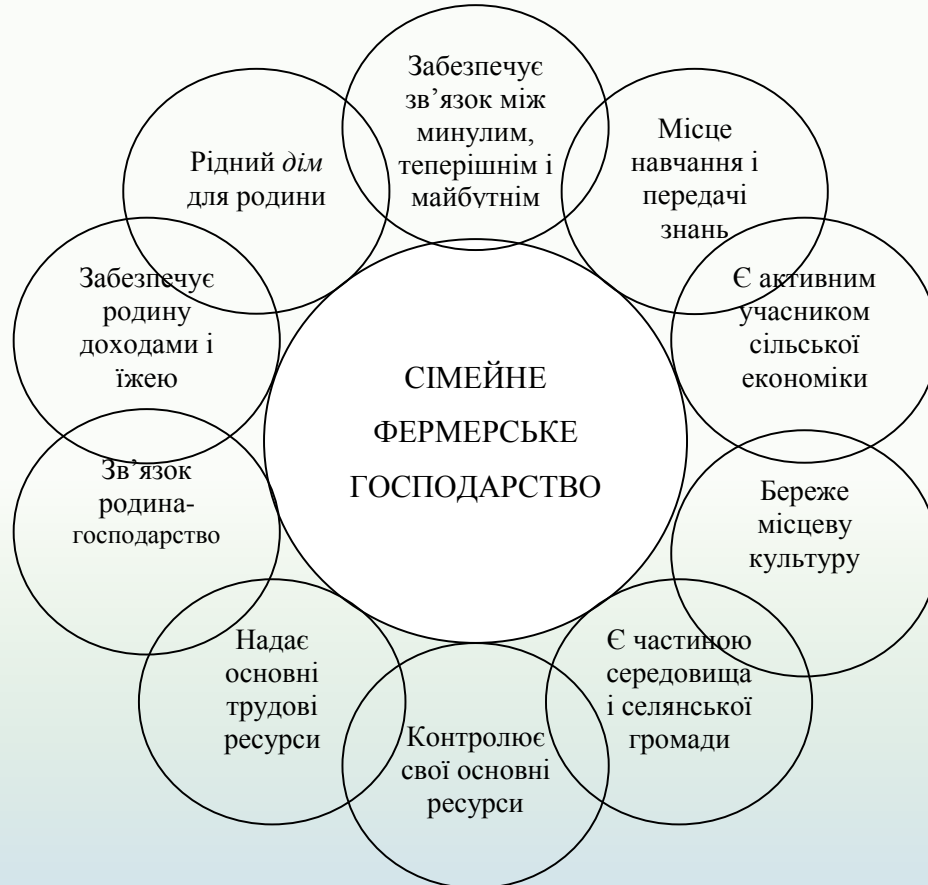

Вплив сімейних ферм на розвиток сільських громад

- Позитивний вплив на стабілізацію і розвиток сільської економіки
- Є гнучкими і мобільними у розв'язанні проблем у своїй діяльності
- Дозволяють сільським мешканцям повністю реалізувати свій потенціал
- Дозволяють знизити рівень безробіття на селі
- Створюють потужну соціально-економічну мотивацію землевласників працювати ефективно

Десять особливостей сімейних ферм

Наше бачення сімейної ферми в Україні

Ферма сімейного типу за стандартами розвинутих країн (Франція, Канада 30-60 корів)

Індивідуальне селянське господарство
1-2 корови

Кооперація і навчання

Сімейна ферма
10 -20 корів

Кооперація і навчання

Об'єднання кооперативів «Господар»

11 кооперативів-членів

Надає такі послуги:

- Продаж і оптова купівля
- Заготівля кормів
- Обробіток землі
- Оптимізація бізнес-процесів (фінансовий аналіз, пункти і маршрути збору молока, бухгалтерський облік, доїння на пасовищах тощо)

Захист та лобювання інтересів
Навчання, надання інформації та методологічна підтримка

Кооперативне об'єднання
“Господар”

Кооперативна
навчальна ферма

ДЛЯ ЧЛЕНІВ КООПЕРАТИВУ

НАДАННЯ ПОСЛУГ З ОБРОБІТКУ ЗЕМЛІ ТА ЗАГОТІВЛІ КОРМІВ

Заготівля кормів за 2 роки

Заготівля сіна, т.	901
Заготівля силосу, т.	2 342
Заготівля сінажу, т.	400

Роботи з обробітку ґрунту, та інші послуги за 2 роки

Обробіток ґрунту, Га	90
Посів, Га	113
Культивація, Га	863
Боронування, Га	550
Дискування, Га	170
Обприскування, Га	189
Косіння, Га	181
Згрібання у валки, Га	71
Тюкування, тюків	87 261

Тренінги

Кооперативна навчальна ферма як навчальний і координаційний центр та місце проведення тренінгів і демонстрацій із загальних і спеціальних сільськогосподарських питань

Нові демонстраційні ферми сімейного типу на 10 голів
Демонстрація нових підходів до утримання тварин.
Будівництво ферми сімейного типу та аналіз її рентабельності.
Демонстрація технологічних процесів

Реконструкція демонстраційних ферм сімейного типу на 5-10 голів як приклад створення малих сімейних ферм. Демонстрація відповідає зацікавленням дрібних фермерів (система утримання тварин, годівля, гігієна і якість молока, екологічні фактори)

Вирощування молодняка

Демонстрація практик вирощування продуктивних тварин на ранніх етапах (40 днів)

Результати тренінгів (2012-2016 рр.)

ВИД ЗАХОДУ	К-КІСТЬ ЗАХОДІВ	К-КІСТЬ УЧАСНИКІВ
Тренінги з розвитку сімейних ферм	40	452
Тренінги з утримання тварин і якості молока	45	580
Всього	85	1032

Перспективи кооперативної навчальної ферми

Дії	Наступні кроки	Запланований результат
ТРЕНІНГИ	<ul style="list-style-type: none"> Розробка тренінгового курсу із залученням досвідчених місцевих консультантів та провідного консультанта із Заходу Тренінг для тренерів для регіональних тренерів з різноманітних дисциплін 5 тренінгів для 100 учасників на кооперативній навчальній фермі 10 тренінгів для 200 учасників у 5 областях, охоплених проектом 5 триденних тренінгів для 100 студентів с/г вишів на базі кооперативної навчальної ферми 	<ul style="list-style-type: none"> Тренінговий курс відповідає потребам дрібних фермерів Підвищення рівня освіченості фермерів Покращення доступу до тренінгів на демонстраційній фермі; механізми самофінансування Підвищення рівня освіченості сільської молоді, інтегрування тренінгового курсу в університетську навчальну програму

Проект USAID/Партнерство заради інновацій: «Розвиток сімейних ферм, об'єднаних в сільськогосподарські обслуговуючі кооперативи»

Government of Canada

Досягнення молочарських проектів

Станом на березень 2016 р.:

1. Відкрито **64** сімейні ферми на 7-20 корів, ще **57** реконструюються
2. **23** міні-танків охолоджувачі закуплено та встановлено на сімейних фермах, ще **40** буде закуплено та встановлено до кінця липня 2016 р.
3. Розроблено **чотири** навчальні модулі: реконструкція і управління сімейною фермою, якість молока й гігієна, годівля тварин та ветеринарна медицина.
4. Запроваджено **систему вирощування молодняка** й розведення високопродуктивних тварин на кооперативній навчальній фермі

Досягнення молочарських проектів (продовження)

5. Створено **24** молочарські кооперативи, 21 з яких діючі
6. Вдалося досягнути постачання молока першого ґатунку з 16 міні-танків охолоджувачів в кооперативі «Могучий» і з сімейних ферм в кооперативі «Добробут Андріївки»
7. Кооперативи отримали **318** високопродуктивних нетелей, молоковози, танки охолоджувачі, лабораторне і ветеринарне обладнання, прес-підбирачі та ін.
8. У кооперативах створено **98** нових робочих місць

Вплив до серпня 2017 р.:

1. **90%** із 170 сімейних ферм та 1000 індивідуальних селянських господарств постачатимуть в кооперативи молоко першого ґатунку
2. Буде створено **206 сімейних ферм**, навколо яких об'єднуються 1000 індивідуальних селянських господарств
3. **Стратегія організації постачання Данон Україна** включатиме сімейні ферми та індивідуальні селянські господарства, об'єднані в кооперативи, які постачатимуть молоко першого ґатунку
4. **1 170 фермерів** візьмуть участь у тренінгах/консультаціях

Переваги сімейних ферм

- **Продуктивність** корів зростає в середньому на **25 %**
- **Прибуток** сімейних ферм збільшився в середньому на **30 %**
- Робочий час фермерів **зменшився з 7 до 4 год./добу**, а кількість корів зростає з 3-4 до 7-20
- **Якість молока** досягнула стабільно **першого ґатунку** (спостерігається тенденція до покращення!), тобто є такою самою, як на великих сучасних фермах
- Запроваджується раціональний підхід до **управління гноєм** та екології

Основні труднощі у створенні сімейних ферм та способи їх вирішення

Труднощі	Як вирішувати?
1. Пошук першого кандидата на створення СФ в регіоні	Більше часу і ресурсів повинні бути витрачені на пошук першого кандидата
2. Недостатньо коштів на завершення реконструкції	Механізм мікrokредитування сімейних ферм, що готові на 70-80%
3. Роздільний збір молока першого ґатунку	Створення достатньої кількості сімейних ферм, що виробляють молоко першого ґатунку

Проект «Розвиток полуничних кооперативів»

Розвиток сімейних ферм у проекті «Екофрут»

- ✓ Демонстраційне/виробниче поле - 22 га, врожай у 2015 р. – **210 т**
- ✓ У 2014 р. було створено **п'ять сімейних ферм** (загальна площа полів – 7 га)
- ✓ У 2015 р. сімейні фермери зібрали перший врожай у 56 т
- ✓ Більша його частина (приблизно 80%) була **продана Данон Україна**, а менша (20%) – на ринку свіжої продукції
- ✓ Загальний **дохід** сімейних ферм від продажу полуниці у 2015 р. склав **900 тис. грн. (30 тис. доларів США)**
- ✓ 180 тис. грн (6 тис. дол. США) на родину і 128 тис. грн (4,3 тис. дол. США) на гектар

Соціальний вплив проекту

- ✓ **300+ осіб отримали сезонну роботу** (70 з них на сімейних фермах і збільшують свій дохід на 30-50% щорічно)
- ✓ **60 осіб отримали постійну роботу** (20 з них на сімейних фермах)
- ✓ Суттєво зменшилась трудова міграція місцевого населення за кордон
- ✓ Понад **1000** осіб взяли участь у тренінгах

Результати станом на 2016 р.

З 2014 р. перший в Україні полуничний кооператив на **100%** забезпечує потребу молокопереробних заводів Данон Україна в полуниці, а сімейні ферми-учасниці кооперативу роблять свій внесок і отримують вигоду

